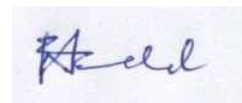

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ імені Г. С. СКОВОРОДИ**

БЕЛЯ Володимир Валерійович

УДК 17.023.36

**ТРАДИЦІЯ І МОДЕРНІЗАЦІЯ КИТАЙСЬКОГО СОЦІУМУ
В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Спеціальність 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі філософії Київського національного лінгвістичного університету МОН України

Науковий керівник:

доктор філософських наук, професор

БОНДАРЧУК Інна Анатоліївна,

Київський національний лінгвістичний університет МОН України,
завідувач кафедри філософії

Офіційні опоненти:

доктор філософських наук

КУДРЯ Ігор Георгійович,

Київський університет права НАН України,
завідувач кафедри філософії і соціально-гуманітарних дисциплін

кандидат філософських наук, старший науковий співробітник

НАДОЛЬНИЙ Микола Іванович,

Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, старший науковий
співробітник відділу соціальної філософії

Захист відбудеться «18» вересня 2015 р. о 14:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.161.02 для захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) наук в Інституті філософії імені Г. С. Сковороди НАН України за адресою: 01001, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, к. 318.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, за адресою: 01001, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.

Автореферат розісланий «27» липня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат філософських наук

Л. А. Ситніченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження зумовлена тим важливим значенням, яке мають традиція і модернізація в процесах суспільно-державного розвитку та для глибинного розуміння сутності суспільного буття. Поглиблення процесів глобалізації спонукає заново «вчитись традиції», відкриваючи в ній первинну реальність людини, що не редукується до явищ культури, а постає невичерпним полем досвіду. Сьогодні до соціально-філософського осмислення та своєрідного перевідкриття модернізаційного потенціалу феномена традиції спонукає і досвід соціального розвитку країн конфуціанського цивілізаційного ареалу, зокрема досвід безпрецедентно інтенсивного зростання глобального економіко-політичного і соціокультурного значення китайської держави. Китай належить до тих великих цивілізацій Сходу, де завжди існувало виразне розуміння самосутньої природи традиційної світосвідомості, чітко оформилася «техніка» традиції. Якщо в Європі традиція була переважно живильним джерелом раціоналістичного світовідношення, то в Китаї вона ототожнювалася з «повнотою життя», що розгорталося нескінченно-складною мережею соціальних відповідностей, творчим середовищем суспільних метаморфоз, які здатні були повертати людині її необхідний зв'язок і єднання зі світом.

Унікальний досвід соціально-економічної модернізації Китаю, особливо після 1978 року, не втрачає актуальності й для України як з точки зору аналізу факторів успішності певної моделі соціально-економічного розвитку, так і в плані інтелектуально-філософської підтримки трансформаційних процесів. Не секрет, що з моменту проголошення державної незалежності – аж до сьогодні включно – проекти соціального розвитку України все ще презентують себе в колишніх межах вибору між Заходом і Сходом, тобто у *спрямуванні назовні*. Свого часу Ж. Бодріяр вибір в межах даної опозиції слушно називав спокусою, розбещуванням, себто «викликом, який націлений на розхитування структури ідентичності, руйнування уявлень індивіда про себе». Досвід Китаю свідчить, що раціональним і розумним виходом в даній ситуації може бути тільки розвиток власних цивілізаційних потенцій, організація внутрішньої множинності етносів у нову соціальну спільноту за умови їх долучення до повнокровного соціального життя у відкритому діалогічно-дискурсивному спілкуванні. З цього погляду повчальність китайського модернізаційного досвіду, його конструктивність пояснюється тим, що за будь-яких умов при здійсненні модернізаційних заходів «китайці не прагнули бути не-китайцями» (Ху Ши).

Варто зауважити, що у спробах висвітлення феномена китайського підйому ще непоодиноким сьогодні є рецидив «з допомогою західного роз'яснювати китайське, з допомогою західного коментувати китайське» (Лі Цзінюань). Для китайських теоретиків задача експлікації їхньої власної моделі розвитку постає завданням ще більшої гостроти, ніж підтримка успішності запланованих реформ.

Стан наукової розробленості проблематики, пов'язаної з традицією і модернізацією, є досить неоднозначним. З одного боку, самé поняття традиції орієнтує на історичний ракурс аналізу, оскільки в ньому імпліцитно присутня

часова динаміка, взаємини минулого, теперішнього і майбутнього. Традиція як така має широке предметне поле – від міфології, ритуалів до локальних звичаїв і обрядових практик, що досліджується у вітчизняній і зарубіжній філософії з різних методологічних позицій і в межах різних парадигм. З іншого боку, термін «модернізація» позначає змістовне зрушення в еволюції соціальності, що історично пов'язувалось з формуванням індустріального суспільства та у відповідності з формулою Г. Мейна про перехід «від статусу – до договору» спричинило «розчаклування світу», що мало наслідком відчутні зрушення на аксіологічній шкалі свідомості суб'єктів договору, стилістиці їх мислення, цінностях тощо.

Певна річ, вивчення сутності, змісту, типології, особливостей розвитку як теорії традиції, так і теорії модернізації має тривалу еволюцію і вкрай полярні теоретичні підходи. Можна виокремити декілька зрізів дослідження: *соціально-філософської рефлексії* (Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, А.Р.Ж. Тюрго, Ж.М.А. Кондорсе, Г.В.Ф. Гегель, К. Маркс, О. Конт та ін.); *наукових досліджень у рамках теорії культури* (Дж. Віко, Й. Гердер, Ф. Шляйермахер, В. Дільтей, Г. Зімел); *історії і теорії релігії* (Ф. де Шатобріан, Ж. де Местр, М. Вебер); *етнографії* (Ф. Боас, Дж. Фрезер, Е. Дюркгайм, К. Леві-Строс); *соціології* (О. Конт, Г. Спенсер, Е. Дюркгайм, В. Зомбарт, М. Вебер, П. Бурдьє, Е. Гіденс).

Осмисленню проблеми традиції в українській філософській та соціологічній думці присвячені лише окремі праці (А. Дондюк, К. Настояща, А. Стешенко, О. Ткаченко та ін.), натомість радше здійснюється аналіз проблем, пов'язаних з традиціями в їх сукупності, зокрема політичними та культурними (Л. Абизова, С. Кальцева, А. Лясота, О. Парфьонова, А. Перфільєва та ін.). Досить нечисленими є й дослідження, спрямовані на осмислення відношення між феноменом традиції і проблемами соціального розвитку, серед яких можна назвати політологічні та філософські праці (О. Я. Кравчук, В. О. Нікітін, Г. І. Піреєва, О. С. Шейко та ін.).

Окремо слід звернути увагу на практичну відсутність в українській соціальній думці філософського аналізу проблем модернізації сучасного китайського суспільства. Діапазон наукових праць обмежується лише окремими аспектами модернізації (М. Гримська, В. Кіктенко). Між тим процеси національного ренесансу країн Далекого Сходу, Східної Європи, в тому числі й України, засвідчують посилення ролі традиційних вартостей в процесах соціального оновлення. Невипадковим у цьому контексті є зростання популярності досліджень так званого метаісторичного та метакультурного спрямувань, що не в останню чергу пов'язано з їх поверненням до традиції як передумови існування культури.

Поза всяким сумнівом особливої гостроти набуває сьогодні проблема зв'язку традиції і модернізації у світлі глобалізаційних процесів. Хоча проблеми модернізації і глобалізації з боку різної їх тематизації і викликають значний інтерес в українських наукових колах, зокрема, філософських (Є. Бистрицький, О. Білий, А. Богачов, А. Єрмоленко, В. Кремень, С. Кримський, В. Крисаченко, І. Кудря, М. Михальченко, Ю. В. Павленко, М. Попович, С. Пролеєв, М. Степико, В. Шамрай, Т. Ящук), історичних (І. Гирич, Я. Грицак, Г. Касьянов, Л. Нагорна,

Ю. Римаренко), соціологічних (В. Бурлачук, Є. Головаха, П. Кутуєв, С. Макеєв, В. Танчер), політологічних (В. Горбатенко, С. Грабовський, І. Кресіна, В. Полохало, М. Розумний, М. Рябчук, Р. Шпорлюк), економічних (О. Білорус, І. Бураковський, Б. Гаврилишин, А. Гальчинський, В. Геєць, М. Згуровський, Ю. Пахомов), культурологічних (Ю. Богуцький, І. Дзюба, О. Гнатюк, М. Жулинський), проте недостатня представленість наукових аналізів модернізаційних процесів у не-західних країнах суттєво збіднює картину світу, що глобалізується.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах наукової теми кафедри філософії Київського національного лінгвістичного університету «Імператив духовного розвитку цивілізації», затвердженої на засіданні вченої ради КНЛУ 25 лютого 2013 року, протокол № 8.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в осмисленні феномена традиції як моделі історичності соціального розвитку в контексті процесів модернізації китайського соціуму на тлі сучасних глобальних трансформацій.

Здійснення цієї мети потребує розв'язання таких завдань:

- виокремити основні моделі соціально-філософської концептуалізації традиції і на цій підставі розкрити базові характеристики «первинної» і «вторинної» модернізації, в горизонті яких самовизначається унікальність модернізації китайського соціуму;

- тематизувати розгортання темпоральних аспектів модернізації китайського соціуму, окреслити її унікальні цивілізаційні особливості;

- обґрунтувати положення про специфіку модернізації китайського соціуму як такої, що «задає програму» цивілізаційної альтернативності західним варіантам історії;

- поглибити і змістовно розвинути ідею про модернізацію як внутрішню тенденцію до глобалізації, в контексті котрої «східний» варіант модернізації постає принципово гетерогенним явищем;

- здійснити порівняльний аналіз особливостей перебігу процесів розвитку китайського та українського соціумів на предмет з'ясування культурно неповторних рис феномена «вторинної» модернізації.

Об'єктом дисертаційного дослідження є різновиди концептуалізації взаємозв'язку традиції і модернізації в соціально-філософській думці доби модерну та їх критичний аналіз на тлі сучасних глобальних трансформацій.

Предметом дослідження є співвідношення традиції і модернізації в китайському соціумі в умовах глобальних трансформацій.

Методи дослідження. В методологічному аспекті використовувались надбання соціально-філософських досліджень фахівців «київської філософської школи» в галузі практичної філософії, комунікативної філософії, теорії дискурсу, філософії політики та ін. (Є. Бистрицький, О. Білий, А. Єрмоленко, Ф. Канак, С. Кримський, В. Крисаченко, А. Лой, Я. Любимий, В. Лях, М. Попович, С. Пролєєв). Регулятивними методологічними ідеями дослідження виступають ідея

комплементарності та різнорідності дискурсів про традицію і модернізацію (в тому числі й контрдискурсів). Щодо самотності та унікальності процесів модернізації китайського соціуму продуктивною є ідея ідіоматичності цивілізаційних перетворень останнього. В роботі використовуються: а) структурний метод, який дає можливість встановлення елементів теоретичних моделей традиції і принципів соціального розвитку в різних дискурсивних утвореннях, б) герменевтичний метод тлумачення та інтерпретації культурно-історичного контексту модернізаційних зрушень у межах опису китайського соціального ландшафту ХІХ–ХХ ст; в) метод реконструкції китайських соціально-філософських проєктів, що уможливило експлікацію нових стратегій концептуалізації взаємозв'язку традиції і модернізації в актуальному соціальному досвіді Китаю.

Наукова новизна результатів дослідження. Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше у вітчизняній соціальній філософії на засадах дослідження низки оригінальних теоретичних джерел сучасних китайських філософів та оприявлення їх соціально-філософської складової проаналізовано поетапність модернізації китайського суспільства та визначено її основні фази: на рівні окремих елементів соціальної системи, на рівні структурної переробки соціальної системи в цілому, у площині визначення самоопису та соціального ідеалу.

Результати дослідження дістали своєї конкретизації у таких положеннях:

Вперше у вітчизняних соціально-філософських дослідженнях

- обґрунтовано положення про розгортання модернізаційних процесів у Китаї переважно як еволюційних («шлях реформ»); з'ясовано, що при виборі модернізаційного проєкту «китайці не прагнуть бути некитайцями», що дає підстави говорити про модернізацію як умову «переробки цивілізації і традиції» (Ху Ши), та необхідність пошуку сумісності цінностей: «конфуціанський капіталізм», «китаїзація» соціальних теорій, економічних форм тощо; доведено, що китайські теоретики дискутують радше щодо деталей модернізації, окремих її сфер, аніж про досконалий модернізаційний стандарт, що комплексно усвідомлюється в усій повноті його аспектів;

- запропоновано соціокультурну археологію інтерпретації процесу модернізації китайського соціуму як соціальних та політико-ідеологічних процесів від руху «ян'у» (модернізація «навпомацки») до «руху за нову культуру» («конфліктна» модернізація) та пошуку специфічно китайського балансу між традицією і модернізацією в доктрині «гармонійного розвитку» («збалансована» модернізація);

- розрізнено поняття «традиція» (як просте повторення минулого досвіду) і «традиційність» як іманентна тяглість самої суті соціальності, що гарантує неперервність прийняття минулого і мотивує потребу, «вибираючи, утверджувати наново» (Чжоу Ян); доведено, що терміном «модернізація» підсумовуються процеси різної історичної і часової визначеності за умови, що остання набуває цивілізаційної місткості при збереженні основного фонду національної ідіоматики – невідчужуваних, імплікованих в структурах та практиках життєвого світу визначеностях, що гарантують цілісність генетичного коду національного буття.

Набули подальшого розвитку

– тлумачення глобалізації як загальної форми дискурсу про світ як ціле та його різноманітність. Дисертантом реалізується конкретизація цієї ідеї через уточнений аналіз і критику 1) глобалістської концепції «трьох світів», 2) поширених уявлень про сучасне глобальне поле як наслідок капіталізму, модерну, імперіалізму, 3) окремих утопічних проєктів світ-системних теоретиків про можливість домінування панівного загальноприйнятого дискурсу модернізації;

– тема удосконалення епістемологічного інструментарію в дослідженні проблеми нації та супутніх їй явищ (держави, історії, ідентифікації). Виявлено підстави онтологізації як модерних, так і домодерних форм соціальної єдності, які опрідметнювались вибудовуванням історичних наративів національної безперервності й самототожності з позиції їх «генеалогічного» прочитання. Спростування згаданого онтологічного упередження спирається на ідею гетерогенності будь-яких форм соціальної інтеграції та нелінійності історичного розгортання процесів розвитку національних спільнот;

– ідея про гібридний характер «нових азійських модернів», сформованих в процесі глобалізації. Дисертантом визначено головні риси «східних модернів» – гібридність, синкретизм, бриколаж – та можливості їх зіставлення за вищевказаними параметрами.

В дисертаційному дослідженні уточнено

– підстави виокремлення в умовах глобальної взаємозалежності трьох типів модернізації: а) збалансованої модернізації, б) конфліктної модернізації, в) модернізації «навпомацки» (часткова, неповна, вибіркова, «емпірична» модернізація); а також тезу про актуальність пошуків адекватних оперативно-процедурних можливостей суспільних перетворень в Україні з урахуванням, у тому числі, й досвіду «східних» модернізацій;

– положення про неправомірність застосування європоцентричних пояснювальних схем процесів модернізації щодо не-західних типів соціальних трансформацій, у зв'язку з чим розвиток сходознавчого вектору вітчизняних соціально-філософських досліджень відчутно поглиблює їх теоретичне саморозуміння.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів. Дисертація пропонує нові стратегії концептуалізації традиції і модернізації в китайському соціально-філософському дискурсі та окреслює умови їх значущості в сучасних соціально-філософських дискурсах модернізації і глобалізації.

Отримані результати і висновки можуть слугувати методологічною базою для розробки досліджень соціально-філософського спрямування, використовуватись у педагогічній діяльності (підготовці навчальних курсів з філософії, соціології, політології, культурології, історії), а також застосовуватись в соціальних практиках (експертних радах, управлінських структурах, медійних та культурних центрах). Окремі теоретичні положення дисертації можуть використовуватись в процесі розробки моделей і стратегій модернізації українського суспільства.

Особистий внесок дисертанта. Дисертація є самостійним дослідженням, результати якого викладено у висновках та наукових публікаціях. В процесі роботи над дисертацією враховано результати наукового стажування автора в Нанкінському університеті (КНР, 2002–2003 н.р.) з проблематики східних цивілізацій та філософії історії.

Апробація результатів дисертації. Головні ідеї, положення та практичні рекомендації оприлюднені в тезах та матеріалах доповідей автора на *сімох* міжнародних наукових та науково-практичних конференціях: «Ціна свободи й незалежності: трансформація політичних систем в країнах Центральної та Південно-Східної Європи до та після 1989–1991 рр. (Ужгород, 2006), «Сучасні аспекти співвідношення філософії і науки», присвяченій 50-річчю створення кафедри філософії (Львів, 2008), «Конфуцій і сучасний світ» (Харків, 2011), «Український консерватизм: історія, політика, ідеологія та перспективи розвитку», присвяченій 130-річчю від дня народження Вячеслава Липинського (Київ, 2012), «Дні науки філософського факультету – 2012» (Київ, 2012); на всеукраїнській конференції «Філософія в умовах сучасних соціокультурних викликів» (Черкаси, 2012); на міжнародному науковому семінарі «Консерватизм в Центрально-Східній Європі: історія, політика, ідеологія» Житомир-Затурці-Краків, 2009).

Публікації. Основний зміст і результати дисертаційного дослідження відображено в 12 публікаціях, 8 з яких оприлюднено у фахових виданнях, затверджених ДАК України (6,11 др. арк.), 1 – у закордонному фаховому виданні (0,47 др. арк.), 3 – у тезах доповідей на наукових конференціях (0,56 др. арк.). Загальний обсяг публікацій – 7,14 др. арк.

Структура і обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг тексту дисертації становить 209 сторінок, з яких 169 – основного тексту. Список використаних джерел містить 367 позицій, в тому числі 142 джерела – китайською і англійською мовами.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, визначено його мету і завдання, сформульовано елементи новизни, які розкриваються в основних положеннях дисертації.

У **розділі 1 «Традиція як лінійна модель історичності соціального розвитку та її посткласичні альтернативи»** досліджено теоретичні засади класичних і некласичних моделей модернізації, здійснено категоріальний аналіз їх соціально-філософських та філософсько-історичних підвалів, зокрема досліджено структуру теоретичних моделей традиційного та модерного соціумів та окреслено основні способи бачення проблеми традиції в різних модернізаційних моделях.

У підрозділі 1.1 **«Традиція як лінійна модель історичності в дискурсі модернізації соціуму»** досліджено систему відношень між класичними і

некласичними моделями традиції, визначено межі «присутності» цих моделей в теоріях модернізації соціуму.

Автор акцентує концептуальний зв'язок ідеї модерного суспільства з поняттям «універсального значення і впливу» західної наукової раціональності та індустріального капіталізму (М. Вебер), заснованість класичних теорій модернізації на філософських поняттях «мислима безпосередність суб'єктивно даного» (Т. Адорно), «автономність суб'єкта» (Е. Гусерль, М. Фуко), «творимість історії» (Р. Козелек), які лежать в основі концепцій прогресу та «кінця історії».

Висвітлюються структуралістські поняття «множинності часів» (Ф. Бродель), «довготривалості» (А. Бергсон), історії ментальностей і колективної пам'яті (М. Гальбвакс), «подієвих серій» (М. Фуко), «габітусу» (П. Бурдьє), «інтегральної історії» (П. Рікер), історичних послідовностей і повторів (Р. Козелек), які лягли в основу некласичних багатолінійних теорій модернізації, теорій «множинних модернів», а також світ-системного аналізу (І. Валерстайн).

Розкриваються внутрішні суперечності процесів модернізації, що зумовлені темою «культурного імперіалізму» та «універсалізації партикулярностей» (П. Бурдьє, Л. Вакан, Е. Саїд), феноменами «зіткнення цивілізацій» (С. Гантінгтон), «глокалізації» (Р. Робертсон), «глобальних модернів» (М. Фезерстоун, Я. Пітерзе), «дивергентності», які заперечують історичну універсальність моделі західного модерну.

У підрозділі 1.2 *«Посткласичні альтернативи лінійній моделі традиції в контексті теорій соціального розвитку»* розглянуто основні напрями посткласичної презентації рівняння «традиція–модернізація».

Доведено, що критика концепту «традиція» здійснюється у світлі аналізу феноменологічної моделі історичності (Е. Гусерль). Висвітлено філософські підстави критики поняття «традиція» на користь анонімності й множинності дискурсивних формацій та заміни лінеарності герменевтичного поняття мови на різномірність поняття дискурсу, якому притаманний феномен «розсіяння» (М. Фуко).

Виявлено, що напрацювання посткласичної філософської методології втілюються в поняттях «специфічності соціокультурних моделей» (К. Гондріх), «постмодернізації» (Р. Робертсон) та вимагають критичного переосмислення модерних інтелектуальних феноменів «винайдення традицій» (Е. Гобсбом) і «генеалогій націоналізму» (Б. Андерсон, Е. Балібар, К. Келгаун).

Показано тяжіння посткласичної філософії до феномена «ідіоматичності» як вияву відкритості, яка втілюється в концепціях «квазі-спорідненості» націй (Е. Шилз, К. Гірц, Дж. Фішман, У. Конон, Д. Горовіц, П. Брас), «абсолютного релятивізму» спільнот (П. Бурдьє), «гібридизації» культури (Н. Г. Канкліні, Е. Саїд), складності «глобального поля» (Р. Робертсон), «нетоталізованої тотальності» (Ф. Джеймісон) тощо.

У розділі 2 *«Проблема традиції в дискурсі модернізації китайського соціуму»* проаналізовано поетапність модернізації китайського суспільства, основні типи останньої та її фази, суперечливі політичні та ідеологічні обґрунтування.

У підрозділі 2.1. *«Формування засадничих принципів національної моделі модернізації у світлі «золотого правила реформ»* показано, що ідея модернізації виникає в межах «школи текстів нових письмен» (Лінь Цзесюй, Гун Цзичжень, Вей Юань – перша половина XIX ст.), отримує концептуальне узагальнення в філософському принципі «тіюнь» та покладається в основу інтелектуально-політичного «руху самозміцнення» (Чжан Чжидун, Лі Хунчжан, Фен Гуйфень, Цзо Цзунтан, Цзен Гофань – 1861–1895 рр.)

Виявлено, що відкриття феномена західноєвропейської індустріальної економіки в працях представників раннього реформаторського руху «ян'ю» (Фен Гуйфень, Го Сунтао, Ван Тао, Сюе Фучен, Чжен Гуаньїн, Ма Цзяньчжун – 70–80-і рр. XIX ст.), а також західних принципів наукової раціональності в працях перших реформаторів (Кан Ювей, Янь Фу, Цзян Менлін – 1890-і рр.) поглиблюється і виходить на соціально-філософський рівень в працях китайських реформаторів (Кан Ювей, Тань Ситун, Лян Цичао, Хуан Цзунсянь, Янь Фу, Чжан Бінлін – кін. XIX – поч. XX ст.) у формі критики традиційних конфуціанських соціально-політичних інститутів та приводить до вимог розбудови модерної китайської нації через поглиблення проблематики суспільної комунікації і громадської моралі.

У підрозділі 2.2. *«Самосуперечливість процесу національної інтеграції та її реценція в дискурсі модернізації китайського соціуму»* проаналізовано практичний досвід втілення різних моделей соціальної інтеграції в процесі модернізації китайського суспільства, виокремлено головні перешкоди та проблеми модернізації, а також досліджено основні чинники стабільності та ефективності соціальних перетворень китайської держави на сучасному етапі її розвитку.

З'ясовано, що ідея модернізації китайського суспільства проблематизується через суперечності між традиційними ідентичностями та модерними формами інтеграції, приводить до відмови від традицій і до вимог повної вестернізації китайського суспільства в межах «руху за нову культуру» (Чень Дусю, Ху Ши, Цай Юаньпей, Лі Дачжао, Лу Сін, Ло Цзялунь – 10–20-і рр. XX ст.), що спричинений розвитком прогресистських концепцій історії, вимогою «перевіряти минуле досвідом теперішнього» (Вей Юань), «вивчати кращі вміння варварів» (Цзен Гофань), потребою «великих змін у своїх планах» (Лі Хунчжан), вимогою «вивчати стару і нову науку» (Чжан Чжидун) та «відкинути хибні методи» (Фен Гуйфень, Сюе Фучен).

Висвітлено інтелектуальний процес переростання даних концепцій в дискурс вестернізації китайського суспільства у формі відмови від уявлень про Китай як «серединну імперію» (Чжен Гуаньїн), визнання «згубності захоплення древністю» і вимоги «розуміння сучасності» (Кан Ювей), вимоги змін у напрямку вдосконалення як «шляху природи» (Лян Цичао), потреби «усунення старого і встановлення нового» (Янь Фу), вимоги «вимести гнилі звичаї предків» (Чжан Тайянь), інтелектуальні вимоги «створити нову цивілізацію» (Чень Дусю), «переробити цивілізацію і традицію» (Ху Ши). Завдання «повної вестернізації» китайського суспільства (Гу Цзеган, Цянь Сюаньтун), «модернізації і вестернізації» Китаю (Цзян Менлін) отримують логічне завершення в прагненні

розглядати китайське суспільство як «чистий лист паперу» (Мао Цзедун), зокрема в його крайньому вираженні в процесі «культурної революції» і руху «критики Конфуція» (60–70-і рр. ХХ ст.).

У підрозділі 2.3. *«Соціально-культурні проблеми розвитку в процесі модернізації китайського суспільства»* узагальнено концептуальні зміни методологічних парадигм в питанні співвідношення феноменів традиції і модернізації в китайських філософських теоріях соціального розвитку та окреслено можливі перспективи і приховані небезпеки модернізації китайського суспільства в подальших процесах глобалізації.

Показано, що суперечності модернізації китайського соціуму приводять до критики поняття вестернізація в працях китайських вчених, зокрема в застереженні не «причепити китайський віз до західної зірки» (Цзян Менлін), вимозі обережного застосування «ліків Просвітництва» (Чжан Шеньфу), необхідності збереження «національного духу» (Янь Фу), в засудженні інтелектуального радикалізму (Сяо Гунци), в пошуках сумісності цінностей в працях школи «Наукової рівноваги» («Сюехен»), у визнанні «влади розумових звичок» (Чжоу Ян), гаслі «переходити річку, намацуючи каміння» (Ден Сяопін) та ін.

Виявлено, що критика інтелектуального феномена універсалізації унікального західноєвропейського досвіду соціального розвитку в китайському марксизмі (Лі Шу, Фань Веньлань) приводить до вимог «націоналізації» марксизму (Цзянь Боцзань), зокрема до відродження соціальних практик неоконфуціанства у формі «перенесення етосу великої сім'ї» в економіку (Чень Тяньхуа), «компромісу з певними феодалними елементами» (Ай Сиці), «китаїзації» марксизму (Го Можо), у формі концепцій «конфуціанського капіталізму» (Ван Хуей), в межах яких розробляються поняття «економічного локалізму», «нового колективізму», «пан-фаміліалізму», політичної «доктрини про гармонійний розвиток» (1980–2000-і рр.).

З'ясовано, що разом з пошуком підстав стабільності соціального розвитку в китайській філософській думці здійснюються чисельні спроби концептуалізації суперечностей такого розвитку, зокрема феноменів загострення регіональних відмінностей, що осмислюється в межах «нової концепції минулого Китаю», зростання індивідуалізму в умовах ринкової економіки (Ань Цинянь) і повернення до традиційного космополітизму, «тянься чжуї» (Лі Шеньчжи).

Виявлено, що розуміння феномена складності соціального розвитку Китаю приводить до методологічних змін в китайській соціальній філософії і філософії історії, що унаочнюється: а) принципом «індуктивного історизму» (Цзянь Боцзань) і заснуванням «нової форми знання», що орієнтує на утримання горизонту нескінченних можливостей розвитку (Чжан Фа, Чжан Іву, Ван Ічуань), б) розумінням традиції як «світу можливостей» (Гань Ян) і поняттям «спонтанності розвитку» (Цзін Ван), в) феноменом «націоналізації» соціології, концепціями позакатегоріального осмислення розвитку Китаю (Ван Хуей, Цуй Чжиюань), «прагматичної свідомості» і «реформ без теорії» (Чжу Чжичан) – 1990–2000-х рр.

У розділі 3 «Багатовимірність модернізаційних процесів сучасності і проблеми розвитку українського соціуму» розглядаються можливості й межі застосування методологічних положень західних теорій модернізації в розробці стратегій розвитку українського суспільства.

У підрозділі 3.1. *«Розбудова модерної нації і критика традиції в українській соціально-філософській думці»* досліджено становлення вітчизняного дискурсу модернізації суспільства, зокрема проаналізовано особливості рецепції в українській філософській думці західних моделей соціальних перетворень та історичного досвіду формування модерних західних держав.

Виявлено, що формування власне українських концепцій модернізації спершу мало спорадичний і несистемний характер, внаслідок чого індустріалізація українського суспільства відбувалася в межах марксистського дискурсу контрмодернізації (М. Скрипник, В. Затонський). Зокрема відкриття значення економічних підстав існування модерних націй, зв'язок між процесами індустріалізації і становленням національних спільнот здійснюється українськими науковцями через призму класового аналізу філософії марксизму (В. Липинський, М. Драгоманов, Б. Кістяківський, І. Франко, М. Шаповал, С. Шемет).

З'ясовано, що відкриття універсально-історичного характеру модерної західної науки відбувається окремо від проблеми індустріалізації української держави, хоча і пов'язується з уявленням про універсальне значення історії розвитку європейської цивілізації (М. Драгоманов, М. Грушевський) та сприяє розвитку концепцій вестернізації українського суспільства і критики традиції (І. Франко, В. Петров (Бер), Д. Донцов, М. Скрипник).

У підрозділі 3.2. *«Принципи традиціоналізму і проекти розвитку української держави»* окреслено специфіку способів осмислення проблеми традиції в українській соціально-філософській думці і виокремлено основні моделі бачення й оцінки ролі традиції в процесі модернізації українського соціуму.

Досліджено, що критика радикальних соціальних змін (М. Драгоманов, С. Томашівський) здійснюється паралельно з розробкою принципів традиціоналізму: зокрема, наголошується ідея неперервності й тягlosti історичної традиції (М. Грушевський), розуміння культури як основи традиції і традиції як основи нації (В. Липинський), відкриття підсвідомої природи історичної традиції (С. Томашівський, Д. Донцов).

Показано, що прийняття принципу етнічної традиції як основи стратегії модернізації приводить до утвердження селянства як основи модерної української нації (М. Грушевський, М. Шаповал, В. Липинський, І. Лисяк-Рудницький, Д. Донцов, В. Затонський), що свідчило про ігнорування справжньої соціальної природи модерних західних суспільств в класичній українській соціально-філософській думці.

У підрозділі 3.3. *«Проблема соціальної різномірності в дискурсі модернізації українського соціуму»* розглядається історична специфіка перетворення українського суспільства, зокрема перешкоди в процесі

модернізації останнього. На підставі результатів дослідження визначено найбільш релевантні перспективи теоретичного осмислення розвитку українського соціуму.

Досліджено, що здійснення модерних форм соціальної інтеграції українського суспільства утруднюється його різноманітністю, що концептуалізується в поняттях «атомів-індивідів» як «органічного дефекту» нації, політичного егоцентризму, зокрема «махновщини» (В. Винниченко, М. Шаповал), «пухирів, що літають за вітром», «плебейської нації» (М. Драгоманов), класової та етнічної «чужорідності» міського населення в основній масі українського суспільства (М. Грушевський). Виявлено, що в якості головної причини проблематичності модернізації українського соціуму розглядався колоніальний статус українського суспільства (В. Винниченко, М. Шаповал), і, як наслідок, виключеність більшості українського етносу від процесів індустріалізації та урбанізації (Я. Грицак).

З'ясовано, що розбіжність між теоріями етнічної традиції та фактичною фрагментованістю українського суспільства примушує багатьох українських вчених здійснювати критику гаданої об'єктивності природи національної спільноти (В. Старосольський), віднаходити «містичне ядро нації» (В. Липинський), «суб'єктивні моменти спільної пам'яті» (Ю. Вассиян), «почуття суб'єктивної єдності» (В. Старосольський).

Показано, що критика поняття «традиція» в українській філософській думці приводить до утвердження моделі різноманітності та унікальності історичних подій: зокрема йдеться про «розмаїття й індивідуальне забарвлення явищ» (Б. Кістяківський), «складні узорі життя» і «переплутані соціальні коріння явищ» (В. Затонський), «пластичність і різноманітність націоналізму» (В. Лісовий), «плюралістичне і толерантне суспільство» (М. Рябчук), що приводить до потреби осмислення нелінійних моделей історії і врахування чинника невизначеності в процесах соціального розвитку (С. Кримський).

Результати проведеного дослідження резюмовано в таких **висновках**:

1. Аналіз феноменів «традиція» і «модернізація» та базової структури «модернізація–традиція» запроваджується дослідженням в горизонті розгортання таких його рівнів: а) з урахуванням класичного розв'язання ключової опозиції «модернізація–традиція»; б) в діалозі з нею; в) в межах китайської цивілізаційної специфіки. В такому контексті артикулюється настанова про необхідність «прочитання» китайського ідіоматично-диференційованого соціально-філософського дискурсу (самоопису модернізації) як фактору, що позначає мультивекторний характер розгортання соціально-економічних трансформацій та засвідчує «розсіяння» західної моделі модернізації (М. Фуко) в дискурсивному діапазоні китайського соціально-філософського теоретизування.

2. Акцентується проблема живучості та інерції дії синдрому т. зв. «західно-східного паралелізму», коли «з допомогою західного пояснюється і коментується китайське» або навпаки – з позицій пануючих у Китаї теоретичних уявлень відшукуються паралелі з «істинами» Заходу (Лі Цзінюань). Критичне здолання означеної антиномії пов'язано з експлікацією з текстів оригінальних теоретичних джерел того концептуально-методологічного горизонту, який буде релевантним щодо китайського досвіду модернізації і водночас позначатиме процедуру «прорідження» її західної моделі. Простір означеного досвіду

утворюється, по-перше, визріванням в ході дискурсії низки доповнювальних понятійних утворень («первинна і вторинна модернізація», «модернізація навздогін», «конфліктна модернізація», «модернізація навпомацки», «збалансована модернізація»), якими фіксується самосуперечливий і поетапний процес соціальних трансформацій в сучасному Китаї; по-друге, тематизується процес дескрипції традиції шляхом виявлення нових структурних зв'язків між поняттями «традиція–традиційність–ідіоматичність» та окреслюється роль дії парадоксу «паралельного переносу» в актах взаємодії традиційного та іноваційного; по-третє, традиційна для західного дискурсу опозиція «модернізація–традиція» поступається місцем для розбудови національної моделі розвитку, теоретичні принципи якої формуються в ході розширення дискурсивного діапазону репрезентації компліментарних стратегій соціального аналізу. Робиться висновок про цивілізаційну значущість нових стратегій модернізації, запропонованих соціальним досвідом Китаю.

3. «Розпредметнення» суперечливих аргументаційних ліній щодо модернізації китайського соціуму в історично мінливих дискурсивних горизонтах дозволяє загострити тезу про самобутність китайського філософського дискурсу модернізації, логіка і філософія якого формується виключно на китайському цивілізаційному ґрунті. Особливу перспективу останнього презентує ідея автохтонного навантаження, а саме: успіх соціальних перетворень уможлиблюється за умови, що «китайці не прагнуть бути некитайцями» (Ху Ши).

4. Терміном модернізація в Китаї позначаються процеси соціальних перетворень різної історичної і часової визначеності. Ранніми аналогами концепції модернізації вважаються ідеї «школи текстів нових письмен» (середина XIX ст.), які отримали концептуальне вираження у філософському принципі «тіюн» («китайська наука як основа, західна наука – для практичного використання»). З кінця 70-х рр. XIX ст. розгорнулася широка дискусія між представниками інтелектуального традиціоналізму, які обмежували реформи технологічними та економічними іноваціями («рух самозміцнення», або рух «ян'у»), і першими прихильниками використання докорінної політичної вестернізації (ранній реформаторських рух, «реформи ста днів»). Наголошується поетапність модернізації китайського суспільства та визначаються її основні фази: від традиційної аграрної імперії – до модерної індустріальної нації та «суспільства гармонійного розвитку». Основні положення дисертації хоча й оприявнюють зміну преференцій у розгортанні модернізаційного дискурсу, тим не менше в ролі регулятивного вектору методології китайської модернізації акцентується «золоте правило» реформ та вимога враховувати національну традицію.

5. Експлікуються нові стратегії модернізації, що засновуються на засадах «індуктивного історизму» (Цзянь Боцзань), на програмі «нової форми знання», що орієнтує на утримання горизонту нескінченних можливостей розвитку (Чжан Фа, Чжан Іву, Ван Ічуань), на розумінні традиції як «світу можливостей» (Гань Ян), понятті «спонтанності розвитку» (Цзін Ван), концепціях позакатегоріального осмислення розвитку Китаю (Ван Хуей, Цуй Чжиюань), поняттях «прагматичної свідомості» і «реформ без теорії» (Чжу Чжичан). В дисертації послідовно аргументується питання про повноважність і достатність тих унікальних аспектів

китайської історії та духовної культури, на своєрідності яких постає китайський дискурс модернізації.

6. Постулюється можливість зіставлення між собою варіантів азійських моделей модернізації за такими параметрами: а) спільною фундаментальною інтенцією («модернізація обирає традицію за основу, глобалізацію – за мету» – Лі Шеньчжи); б) орієнтацією на розгортання соціальних трансформацій («реорганізувати традицію з критичних позицій для відтворення цивілізаційної стабільності» – Ху Ши); в) характером відношення до вестерн-зразків (їх «націоналізація», трансформація, «пробудження»). Акцентується очевидна неможливість ретрансляції досвіду азійських модернів та його дискурсивних складових на ситуацію українського соціуму, а, з іншого боку, висновується необхідність конструктивного діалогу між культурними світами як запорука їх цивілізаційної стабільності та культурного потенціалу.

7. Інтенсивний пошук соціальних моделей розвитку (модернізації), який відповідає реаліям процесу глобалізації, проблематизує розгляд і оцінку соціально-політичного потенціалу української суспільної ситуації. Пропонується діагноз останньої, який розбудовується на основі її співставлення з визначальними принципами модерного соціально-політичного проекту, фундаментальними утвореннями якого є громадянське суспільство і національна держава з усім комплексом обґрунтовуючих та легітимуючих її засновків (права людини, суверенітет народу, представницька демократія, верховенство права та інш.). Європейський вибір, який є історично найпродуктивнішим для сучасної України, означає насамперед внутрішнє перетворення української соціальності відповідно до системи усталених європейських цінностей у соціальній, політичній та культурній сферах. Оцінка українського досвіду соціальних перетворень в термінах «вторинна модернізація», «модернізація навздогін», «модернізація навпомацки» акцентує фактичну неготовність українського соціуму до конструктивного розв'язання актуальних завдань модерного соціально-політичного проекту, наявність в українському досвіді соціальних перетворень, які проявляються в нездатності соціуму до системних реформ, застряванні в одних і тих самих проблемах. Щодо китайського варіанту модернізації, останній залучається як повчальний з боку тих методологічних настанов і теоретичних презумпцій, як містять щодо ситуації сучасної України великий потенціал росту у справі суспільних перетворень.

8. Досвід унікальності моделей суспільного розвитку не-західних країн свідчить про неминучу відкритість і незавершуваність всіх проектів соціальних змін, а також виявляє принципову «гібридність» і різноманітність будь-якого соціального поля та незупинність динаміки його трансформацій. Зокрема глобалізація західного модерну приводить до його релокалізації у вигляді глобальних не-західних модерностей, коли початком розвитку глобальної економіки стає «азійська епоха», яка ставить за необхідне «орієнталізувати» мапу світу.

9. В концепціях суспільного розвитку в контексті глобальних досліджень слід звертатися до понять «гібридності», «гібридизації», оскільки культура функціонує «за допомогою нечистих і невпорядкованих комбінацій, а не ситуацій

ізоляції і регульованої традиції» (Н. Канкліні). Локальні культури в умовах глобалізації повинні вибрати або гібридизацію, або конфронтацію, тому всі національні держави зрештою вдаються до стратегій «вибіркової інкорпорації» ідей та практик інших суспільств, і, таким чином, здійснюють процес власної гібридизації. Досвід «нових азійських модернів», сформованих в процесі глобалізації, демонструє гібридність, синкретизм, креолізацію, бриколаж як свої головні риси.

10. Розуміння процесів глобалізації як глокалізації та гібридизації, ставить під сумнів бачення глобального в межах світ-системного аналізу як «єдиного місця з системними властивостями», натомість для визначення природи глобального слід використати поняття «глобальне поле», оскільки «існує безліч цивілізаційних, континентальних, регіональних, соціетальних та інших бачень глобально-людського становища», внаслідок чого «глобальний порядок вимагає загальної легітимності поняття культурної різноманітності».

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Беля В. Ф. Стівенсон : інтерпретація китайського метафізичного світобачення ; Переклад з англійської мови статті : Стівенсон Ф. Значення як незавершуваність у китайській метафізиці / В. Беля // Філософська думка. – 2002. – № 4. – С. 111–133.

2. Беля В. Національна держава як модель соціальної модернізації : європейський і китайський контекст, переклад з китайської мови статті : Чень Дусю. Національна революція і суспільні класи в Китаї / В. Беля // Практична філософія. – 2007. – № 3. – С. 135–153.

3. Беля В. Полемічність питання про феномен традиції в сучасному соціально-філософському дискурсі / В. Беля // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія». Вип. 13. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2007. – С. 3–8.

4. Беля В. Посткласичні концепції традиції і консервативні стратегії соціального розвитку / В. Беля // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія». Вип. 14. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2008. – С. 9–15.

5. Беля В. Проблема соціального модерну в українському консерватизмі / В. Беля // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія». Вип. 15 – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2009. – С. 50–53.

6. Беля В. Традиція як лінійна модель історичності в теоріях модернізації соціуму / В. Беля // Практична філософія. – 2011. – № 1. – С. 153–162.

7. Беля В. Філософські підстави критики традиції в теоріях модернізації соціуму / В. Беля // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2012. – № 4 (112). – С. 65–75.

8. Беля В. Проблема культурної традиції і методологічні засади модернізації китайського соціуму / В. Беля // Вісник Київського національного

лінгвістичного університету. Серія «Історія, економіка, філософія». Вип. 18. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – С. 68–78.

9. Беля В. Противоречия социальной интеграции и модернизация китайского общества / В. Беля // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – Москва–Волгоград, 2014. – № 12 (71). – Ч. I. – С. 238–241.

10. Беля В. Проблема перевідкриття минулого в сучасному західному методологічному дискурсі / В. Беля // Філософські пошуки. Вип. XXVII. Сучасні аспекти співвідношення філософії і науки. – Львів–Одеса: Cogito – Центр Європи, 2008. – С. 559–563.

11. Беля В. Становлення дискурсу вестернізації в класичній китайській філософії / В. Беля // Дні науки філософського факультету – 2012, Міжн. наук. конф. (2012 ; Київ). Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2012», 18-19 квіт. 2012 р. : [матеріали доповідей та виступів] / редкол. : А. Є. Конверський [та ін.]. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – Ч. 7. – С. 13–15.

12. Беля В. Формування дискурсів модернізації та антитрадиціоналізму в класичній українській соціально-філософській думці / В. Беля // Філософія в умовах сучасних соціокультурних викликів : Всеукраїнська науково-теоретична конференція (11-12 жовтня 2012 р.) : Матеріали доповідей та виступів. – Черкаси : ІнтролігаТОР, 2012. – С. 78–80.

АНОТАЦІЯ

Беля В. В. Традиція і модернізація китайського соціуму в умовах глобальних трансформацій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук зі спеціальності 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – Інститут філософії імені Г.С. Сковороди Національної академії наук України. – Київ, 2015.

Дисертаційне дослідження присвячене осмисленню феномена традиції як моделі історичності соціального розвитку в контексті процесів модернізації китайського соціуму на тлі сучасних глобальних трансформацій. Обґрунтовано потребу виокремлення низки доповнювальних понятійних утворень для введення детальнішої концептуальної мережі розкриття феномена модернізації. Підтверджено, що терміном «модернізація» підсумовуються процеси різної історичної і часової соціальної визначеності, що унеможливорює універсалізацію західного зразка модернізації, екстраполяцію останнього на незахідний суспільний ареал.

Вперше в українському філософському просторі презентуються оригінальні теоретичні джерела китайською мовою, в яких співвідношення понять «традиція» і «модернізація» аналізується в різних типах публічно-політологічного та академічно-філософського дискурсів. Проаналізовано поетапність модернізації китайського суспільства та визначено основні фази вияву його суспільних перетворень: стосовно елементів соціальної системи, на рівні структурної переробки соціальної системи, а також у площині міжкультурної взаємодії.

Ключові слова: традиція, модернізація, глобалізація, китайський соціум, модель історичності, соціальний розвиток.

АННОТАЦІЯ

Беля В. В. Традиция и модернизация китайского социума в условиях глобальных трансформаций. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.03 – социальная философия и философия истории. – Институт философии имени Г.С. Сковороды Национальной академии наук Украины. – Киев, 2015.

Диссертационное исследование посвящено осмыслению феномена традиции как модели историчности социального развития в контексте процессов модернизации китайского социума на фоне современных глобальных трансформаций.

Обоснована необходимость введения дополнительной концептуальной сети раскрытия феномена модернизации, выделения ряда дополняющих понятийных образований, среди которых выделены такие концепты, как «первичная и вторичная модернизация», «модернизация наощупь», «конфликтная модернизация», «сбалансированная модернизация», «трансформация» и другие. Подтверждено, что термином «модернизация» суммируются процессы различной исторической и временной социальной определенности, что делает невозможным универсализацию западного образца модернизации, экстраполяцию последнего на незападный общественный ареал.

Впервые представлены в украинском философском пространстве оригинальные теоретические источники на китайском языке (Ван Ичуань, Ван Хуэй, Ван Шань, Гань Ян, Ли Шэньчжи, Ло Жунцю, Ма Юн, Сяо Гунцин, Хэ Синь, Ху Аньган, Цзян Цин, Цуй Чжиюань, Чжан Иву, Чжан Фа, Шэнь Лижень, Юй Иньши), в которых соотношение понятий «традиция» и «модернизация» анализируется в различных типах публично-политологического и академически-философского дискурсов. В частности выявлено, что в китайском опыте понятие «модернизация» приобретает цивилизационную определенность при условии сохранения основного фонда архетипов китайского «социального поля», их «модернизации» (трансформаций, преобразования, динамизации и т.п.).

Подтверждено, что в актах взаимодействия традиционного и инновационного легитимизируется своеобразное «преобразование» (пробуждение) традиционного параллельно введению инноваций (например, «конфуцианский капитализм» объединяет социализм со свободным предпринимательством и другими элементами). Доказано, что последним задается преимущественно эволюционная форма развертывания модернизационных процессов в китайском обществе (путь реформ), проявлением которого являются смешанные, гибридные социальные образования.

Проанализирована этапность модернизации китайского общества и определены основные фазы проявления общественных преобразований: в отношении элементов социальной системы (технологической, экономической,

политической, культурной), на уровне структурной переработки всей социальной системы (от традиционной аграрной империи до – современного индустриального государства), а также в плоскости межкультурного взаимодействия. Обоснована принципиально архетипная природа китайского варианта модернизации, что подчеркивает его цивилизационную альтернативность западным вариантам истории.

Выводы, полученные в результате исследования традиции и модернизации китайского социума в условиях современных глобальных трансформаций, способствуют выявлению эвристического потенциала философских категорий «тождество – различие», «гомогенность – гетерогенность», «универсальность – партикулярность», «системность – сложность» для качественного улучшения исследований не-западных типов модернизации и проблематизации специфики протекания социальных процессов в украинском обществе.

Ключевые слова: традиция, модернизация, глобализация, китайский социум, модель историчности, социальное развитие.

SUMMARY

Belya V. V. Tradition and modernization of Chinese society under the conditions of global transformations. – Manuscript.

Thesis for the Degree of Candidate of Philosophical sciences in specialty 09.00.03 – social philosophy and philosophy of history. – H.S. Skovoroda Institute of Philosophy of the National Academy of Sciences of Ukraine. – Kyiv, 2015.

The thesis is devoted to the understanding of the phenomenon of tradition as a historicity model of social development in the context of modernization of Chinese society under the conditions of modern global transformations. The research paper substantiates the need for outlining a number of complementary conceptual entities for implementing of a more detailed conceptual network to disclose the phenomenon of modernization. The research confirms that the term «modernization» summarizes processes that vary in degrees of certainty for historical and social time which prevents the universalization of Western-style modernization, extrapolation of the latter on non-Western social areas.

For the first time in Ukrainian philosophy the thesis presents original theoretical sources in Chinese language, which analyze the ratio of the concepts of «tradition» and «modernization» in various types of public, political, academic and philosophical discourses. The work articulates the processes of modernization of Chinese society and outlines the main phases of manifestation of its social change: regarding elements of the social system, on the level of structural processing of the social system, and in the dimension of cross-cultural interaction.

Key words: tradition, modernization, globalization, Chinese society, historicity model, social development.